ԵՐԱՍՏԱՆ

Պարբերական Լուր

Թիւ 29 — **18 (6) ՅՈՒԼԻՍԻ** — **1853**

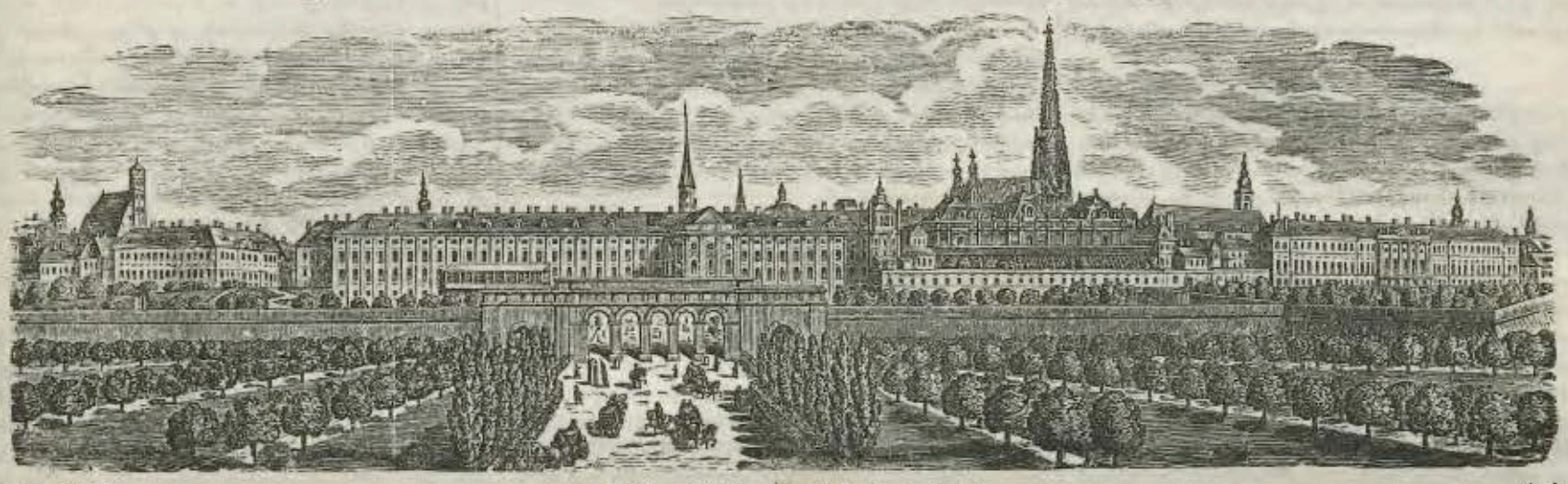

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՂԻԱ. Պայմանը կնոջ գ�՝ գաւառաներեն մը։ Ամէն նոյնպէս։

ԱՆԳԼԻԱ. Օսմանեան-Ռուսական խնդիրն մրայ։ Խորհրդարանի խաղացումներ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Պրուշ. Մաքսի ժողովը կը սկսի։ Թագաւորական հրամարտակ մը։

ՍԱՐԴԻՆԻԱ. Շփոթութիւն մը։

ԲԵԼԳԻՈՆ. Թագաւորական ամուսնութեան վրայ։ Քաղաքներեն պատմուած գժամախտութիւնք։

ՍՊԱՆԻԱ. Ս. Տիրամայր մրայ որոշում։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ. Բանակ մը։ Ռուսի դրքը Մոլդաւիայի մէջ։ Նեսելրոտին երկրորդ շրջաբերականը։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԻՐՈՒԹԻՒՆ. Զմիւռնիա ահարդարութիւն մը։

ԱՅԼԵՒԱՅԼԵ.

Փոխուած առ Տեր Մեծապատիւ Հ. Փիլիպոս Վարդապետի ճառ մեռեալ։

ԳԱՂՂԻԱ

ՅՈՒԼԻՍԻ 3ին մեծափառ կայսեր կնոջ գէմ գաւառաներեն մը յայտնուեցաւ, զրկեր որ Լոյս լրագրոյն մէկ թղթակիցն ասանկ կը սարարգէ։ Տան՝ուիթը երիտասարդք, որոնք յոռանչագոյն գաղանի ընկերութիւնեանց կը վերաբերէին, մաքերնին դրած էին դիպուրը ժուցնել եւ իրենց խորհուրդը կատարելու համար Յուլիսի 3ին կայսեր թատրոն գացած ժամանակն ընտրած էին։ Բայց ա՞սան՝ուիթը հոգիէն մէկը բանը յայտնեց։ Բարերախտաբար աղէկ ատենին խնդ առաւ գաւառաներեն վրայ ոստիկանութիւնն ու կայսեր խնացուց։ Ուստիկան կայսրը եւս չկեցաւ կատակերգական խաղուն երթալէն, ուր որ գաւառաներեն պիտի ըլլար, մնաստանք թէ քանի առանց դիներուն, պահպանութեան հոն գնաց։ Դաւադիրները՝ որոնք արդէն ճշդած էին ոստիկանութիւնեան, բաց ի հինգէն՝ գիւ խաղը չկրած բռնուեցան։ Ասոնք ամէնն ալ գլուխն մինչեւ ոտը զինեալ էին։ Ինչպէս կ՚երեւայ, ասանք թատրոնի առջեւը բռնուած են։ Ուրիշները կը հաստատեն որ թատրոնի մնեներու ատեն բռնուեցան, ինչու որ գաղը թատրոնին մէջ պիտի կատարուէր։ Կ՚ըսեն որ գաւադիրներէն մէկը ձիաւոր դրրաց պաշտանակալի հագուստ հագած էր։ Կայսեր թատրոնին մէջ եղած ատենը պատարտներուն վրայ սատրկ զգուշութիւններ կ՚ըլլային։ Ամէն կողմ ոստիկանութեան մարդիկ դրուած էին ու կարգ պիտի չանցնէր։ Ձիաւոր ու հետեւակ քաղաքային պահապաններն եւ ուրիշ զինուորական ոստիկաններն անոնք կողմութեամբ կը վարուէին մարդերուն հետ թատրոնին մէջ ու պատուարներուն վրայ, որ հոս սովոր չէ տեսնուիլ ու խիստ զարմանք պատճառեց։ Հարիւր յիսուն զինուորը թատրոնին դրսն ալ կը սպասէին։ Կայսրը կէս գիշերին նոքը մարը մէկին քառորդ մնացած թատրոնէն ելաւ։ Ասոնց չորս կողմանէ սուրերնին քաշած զինուորք կ՚երթային։ Շուրջ 60—70 զինուորք ալ կայսերական կառքին առջեւէն կ՚երթային։ Ան քիրը խիստ ուշադրութիւն ընին դրամատեղանին վրայ, բոլոր դրամափոխութիւնն ընթացքը խիստ ինկաւ։

Ասոր վրայ Փարիզն Յուլիսի 3ին էրոյն հետեւեալը կը գրեն։ Ինքրդարեին սրը (Յուլիսի 3ին) կայսեր դէմ պատրաստուած դաւառաներութիւնը բոլոր քաղաքը յուզեցաւ մէկ ձգած է։ Ան ատեն դաւառաներութիւնը խիստ կերպով որնալ էր ու նայնին վրայ առհասարակ պատմուած էրկու տարակ պատմութեանց մէջ սնիկայ առնի ստոյգ կ՚երեւայ, որն որ առնի ծանրակշռութիւն կուտայ իրին։ Ինքրդարեին իրիկուն թատրոնի մէջ կատակերգական խաղը համար ժողովուած խումբերուն կեցուածքին ու երեսին վրայ ոստիկանութիւնը կասկած ուրոյ նշաններ տեսաւ, բայց պատահական դէպք մը աւելի եղաւ բան ժողովակին յայտնուելուն։ Ոստիկանութեան գործակալ մը պատուարին վրայ ճանչցաւ մէկը, զոր որ երկոյն ատեն փնտռուած էր ու չէր կրցեր գտնել։ Ան մարդը, որն որ անմիջապէս բռնուեցաւ, վրան երկու ատրճանակ ու մէկ դաշոյն ունէր։ Ոստիկանութեան կոչնակալ Պր. Փիլիպի ասա լուրն անմիջապէս իմանալով՝ շուտ մը թատրոնէն դուրս ելաւ։ Բռնուողը խիստ քննութիւններու տակ ալ ձգուելով՝ ամենեւին չէր ուզեր բան մը յայտնել։ Բայց վերջապէս իր գտնուած վիճակէն վախնալով (ինչու որ ձեռքը դէնքով բռնուած էր) ինք զինքն որոշեց ամէն բան խոստովանելու եւ կ՚ըսուի նաեւ, որ ինք ոստիկանութեան գործակալներուն հետ թատրոնին դատակիցներուն քով գաղտնի՝ բռնուելիքներուն յուցուցած ըլլայ։ Կ՚երեւայ որ դաւադիրներուն միտքն ան է եղեր որ եթէ կայսրն ասանց դինուորներու թատրոն գայ, վրան յարձակին, եւ կը կարծուի որ եթէ քսան հոգի նոյն յարձակումն ընէին, կայսրն իր քովինները կրնային բաժնել, եւ կրնայ մնասուիլ թէ ինչ հետեւութիւն կ՚ունենար ան ատեն սա եղեռնաւոր ձեռնարկութիւնը։ Կը գուշակուի թէ բռնուողներուն մէջ կայսեր աւելի մեծ կեցուցին դրամականակն ատրճանակ մ՚ունեցած ըլլայ։ Լսուածին նայելով՝ Լուդովիկոս Ժէրին հրապարակին մէջ կայսերական կառքին շուռանները ուզեր են կարել նոյնը կեցուցնելու համար։ Ան տեսչին փարթը կառաց երթալովը պարապի եղաւ, ասկէ զատ կ՚ երեւայ որ թատրոնին մէջ ալ պատաղութիւն պատրաստուած է եղեր, ինչու որ նոյն ատեղ թէ կայսերական կոչապանը ատեղ անցքերուն վրայ եւ թէ կայսեր կենդանի կայսրանին մէջ դինեալ մարդիկ բռնուեցան։ Թատրոն մնալու տոմս ստացողներն մէկը կ՚ըսէ թէ խիստ էր զարմանալի քանի մը անձանց վրայ, որոնք խաղին սկիզբը հասած շրջալով, պատրաստով եւ ատանց գինը հարցնելու, տոմսերնին փոխելով՝ շուտ մը ներս կը մնային գնա դարապ եղած տեղերն երթալու համար։ Պատուարին վրան ալ ժողովուած խմբեր տեսնուեցան, որոնք կանոնաւոր կերպով բաժնուած կ՚երեւային եւ առհասարակ նշան քննութիւններէն կը տեսնուի որ կերպարդիալ դատակցութիւն մ՚եղած ըլլայ։ Թատրոնին մէջ բռնուած անձանց մէջ նաեւ թիրկի մ՚ալ կար։ Յիշեալ վտանգաւոր իրիկունը ոստիկանութիւնն անանկ շրջահայեցութեամբ, շտապութեամբ ու ազդու կերպով վարուեցաւ՝ որ ամենեւին կարելի չեղաւ դիմադրութիւն մ՚ընել ու թէատրոնին դահլիճին մէջ գոնուող անձինք, թէեւ զանոնք ալ բաց էին, այսու ամենայնիւ ասանց հինգ քայլ անգին Պարիզի ծանրուն մէջ եղած բռնեցնելնին բան մը չմնացան, եւ ան ատեն իմացան՝ երբ որ ոստիկանութեան ձեւ քաղաքային պահապանները շատ մը գործակալներ արտօրնաք թէատրոնին մէջ մնան, ուր հարկաւոր տեսնուեցաւ զգաստութիւն ընել։ Ձերբակալութիւնները կատարեցին խաղին ատենի արարատածէն (acte) նոնեղան, ժամը 10ին քիչ մը ետքը։ բայց անանկ շուտ եղան՝ որ նոյն գագաթման ատեն դուրս ելլող հանդիսատեսները բան մը չմնացան։ Պր. Փիլիպի, որն որ ամէն բան ունեցեր կը կարգադրէր, նոյն ձերբակալութիւններն ըլլալէն ետքը անմիջապէս կայսեր գնաց ու եղած բաներուն լուրը տուաւ։ Ինծափառ կայսրը նոյն ատեն ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ հրամայեց որ ըլլան, միանգամայն պատուիրեց որ եղած բռնիները ժողովրդեան չծանուցանեն ու խաղը յետաձգ տարուի։ բռնուած անձինքն ալ պահուին ու խաղը ընթանալէն ետեւ պատշաճաւոր տեղերներն տարուին։ Եւ որովհետեւ ոստիկանաց պահպանումը կալանաւորներուն համար բաւական տեղ չկար, մէկ քանին գուրը պահանարկութեան սպասելու գաղթին մէջ բերին, ուր մեծ դրամ շրթեամբ գտնուեր կը պահպանէին։ Թատրը կէս գիշերը 20 բոպէ անցած լմընցաւ։ Ժամը 2ին ետքը ամէն մէկ կալանաւորին համար, որոնք 17 հոգի էին՝ 11ը զինեալ, մէյ մէկ կառք եկաւ։ Ամէն մէկ կառքին մէջ մէկ կալանաւոր, մէկ ոստիկանութեան գործակալ ու մէկ ոստիկանութեան զինուոր նստան։ Քաղաքին չորս բաժնին ամէն մէկին շատ մը ոստիկանութեան գործակալներ կոչուած էին։ Կալանաւորներն ի հասարակի վերիվերոյ մը դատաստանի առջեւ բերելէն ետեւ՝ ամէն մէկ կալանաւոր իր տունը տարուեցաւ, ուր հետը գացող գործակալը խուզարկութիւններ ըլլաւ։ Նոյն գատաստանի առջեւ, եղած խոստակցութիւններէն ու տեսերուն խուզարկութիւններէն ետեւ՝ երկրորդ որը նոր կալանաւորութիւններ ալ եղան, որոնք առելի գործաւորաց դասէն էին։ Լսուածին նայելով՝ Մոնմարթրի ու Պատենսիի երկու գործատեղիներուն բանուորներն գրեթէ ամէնը բանարկուեր են։ Հետեւեալ օրը բոլոր Փարիզ պայթութեան մէջ էր, եւ ամէն մարդ կը սարսափէր ան աղետալի հետեւութիւնէն՝ զոր որ ասանկ ոճրագործ ձեռնարկութիւն մը կրնար ունենալ։

— Լոյս լրագրերը կը գրէ որ պարոնի մէջ նոյն քաղաքին փարիզի հետ երկաթի ճամբով ուղղակի կապուելուն համար Յուլիսի 1ին սրը սահմանուած հանգիստութիւնը պիտի չրլլայ, ինչու որ կայսրը յայտնի է թէ հիմնական պարագաներուն համար՝ չկրնար նոյն հանգիստութեան ներկայ գանուիլ, եւ

նոյն քաղաքին ալ նոր ծախք ընել տալով յեռ բլալ չ՚ուզեր։ Նոր հանար շոգեկառքն ամսոյս 18ին առանց հանդիսութեան մը իր երթևեկութիւնը սկսաւ։

— Օպ բաժնին ոստիկանութեան վերին գործակալը՝ ոստիկանութեան գործակիցներուն շրջաբերական թուղթ մը խրկելով՝ ապացոյց անոնց որ խիստ հսկեն որ չըլլայ թէ ցորենները համբարուին ու պահուին, եւ միանգամայն արդիւնքն որ չըլլայ թէ վաշխառուները դեռ դաշտի վրայ եղող պտուղները ծախու տանին։

— Ամսոյս 3ին Լիլէն եկող սրագիր մը կը հաստատէ, որ Բեդգիոյի ոստիկանութիւնը գանազան մարդասիրներու քով դաղթական կառավարութեան դէմ նախատական գրութիւններ բռներ է, որոնք ամէն օր մեծ մեծ դաղթեալ կը խոթուին եղեր։

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆԴՈՆՍԱՆ պէտ չլսագիրը Յուլիսի 10ին հետեւեալ լուրը կու տայ։ Անգլիական գահիճը Օսմանեան խնդրոյ նկատմամբ դեռ իր մէջը միաբան չէ։ Լորտ Փալմըրսթըն մէջտեղ կը դնէ որ գոյատեր ու գործնական միջոցներու ձեռք դարնուի։ Իսկ Լորտ Էպրտին խաղաղութեան ու հաշտութեան ճամբով կ՚ուզէ երթալ։ Սակայն պաշտօնէից խորհրդոյ առնանն որաշակի ստանած է որ Ռուսաց՝ Դանուբի իշխանութիւնները մնանին իբրեւ մարտաբերդ համարեալ յառաջ բերող գէպք մը չեկնար մնածուին։ Լոնտոնի մէջ Օսմանեան տերութենէն գոյու մասաց հաղորդագրութիւն կը ստանուի։ Մինչեւ, նոյն ատեն նաւատորմիղը Չանագ դալէսիէն դուրս պիտի ելլայ, եթէ որ մեծատուր Օսմանեան վեհապետին պաշտպանութիւնն առանձնակի իր սգնութիւնը չենդրէ։ Ասանկ դիպուածի մը մէջ անդրկեան դեսպանը, ինչպէս կ՚ըսեն, իշխանութիւն ունի պարտադնելու պահանջածին հանձնման հրամանները խուսելու։ Յեմնաս ծանաբերին։ Ան որոշմանց կատարեալ հաւանակից է նաեւ գաղղիական կառավարութիւնը։

— Պոսի լրագիրն իր խմբագրական հատածին մէջ ի մէջ այլոց հետեւեալը կը գրէ։ Կը հաստատեն սա որչափ որ կը տեսնուի ճշմարիտ է՝ թէ Ռուսի Սեւաստոպոլ կեցող նաւատորմիղն պատերազմական նաւերը խրկուած են Դանուբի բերանն ու Պուսիլոսի անդրքերը քննելու, եւ պիտի երթան հանար։ Թէպէտ եւ հասարակ ատեն կրնան Ռուսի պատերազմական նաւերը՝ ինչպէս Բրիւելեան ծովուն մէջ՝ անանկ ալ Սեւ ծովուն մէջ երթեւեկութիւն ընել, սակայն հաւանական է որ եթէ հիմայ ռուսական պատերազմական նաւերը Սեւ ծով մտնեն, Գաղղիայի ու Անգլիայի միացեալ նաւատորմիղն ալ առանց ուրիշ բանի մը սպասելու՝ գէպ ի Կոստանդնուպոլիս երթալու հրաման կ՚ընդունին։ Թէ նոյն միացեալ նաւատորմիղն իշխանութիւն ունի Չանագ դալէսիէն ներս մտնելու՝ ամենեւին երկբայութիւն չկայ։ Մնչու որ ան ժամը որ մէկ ռուսական զինուոր մը թշնամական վախճանաւ Փրուդ գետը կ՚անցնի, Օսմանեան տերութիւնը պատերազմի մէջ կը գրուի ու զրաւեալ դաշտնց՝ Չանագ դալէսիէն Օսմանեան վեհապետին հրամանաւ ամէն ապրպայ պատերազմական նաւերուն բաց կ՚ելլայ։ Ասանկով անգղիական ու գաղղիական նաւատորմիղն ներս մտնելու իրաւունքն ամենեւին երկբայութիւն ու ընդդիմութիւն չի՚ելլեցներ։ Բայց թէ իրաք ներս պիտի մտնեն ասիկա գեսպաններուն պատշաճ սեպելն ու Օսմանեան վեհապետին կամքն կախում ունի։ Լրբոր կոստանդնուպոլսոյ վրայ կելլալով մը սպառնալիք ըլլայ, անշուշտ վայրկեան մը պիտի չյապաղեն Օսմանեան տերութեան ինքնակալութիւնն օգնութեան հասնելու։ Իսկ եթէ կոստանդնուպոլիս սպառնալիք մը չի՚կրեր, ան ատեն արեւմտեան եւրոպայի նաւատորմիղները Լորտ Ռէտքլիֆին ու Պոտը բա Գուրին պատշաճ գտատածին հանձնմամբ՝ Չանագ դալէսիէն անցնելն կամ՝ հանդիսին պիտի։ Այն գեսպանները ասանկ իշխանութիւն ունենալուն վրայ եւ ոչ փոքր տարակոյս մը կայ։

— Լոնտոնէն Յուլիսի 7ին կը գրեն։ Ատենակալաց սենեկին երեկուան նստին մէջ Լորտ Լանսդաուն օրինագիր մ՚առաջարկեց, որով կ՚ուզէր որ արեւելեան Հնդկաստանի ընկերութեան իշխանութիւն տրուի իր Հնդկաստան ունեցած 12,500 հոգին մինչեւ 20,000ի, եւ Անգլիայի մէջ ունեցած 2000ի քանակը՝ 4000ի հասնելու։ Ան օրինագիրը պատգամաւորաց սենեկին յանձնուած հնդկական կառավարութեան յատակագծին վերաբերող նիւթ մըն էր, սակայն աղտոտման Լորտը բաղձաց որ նոյնն իրեւ առանձին բան մը վերին սենեկին հաւանութիւն գտնէ, ինչու որ, ըստ, սա կերպով 6—8 շաբաթի կանուխ օրէնքի զօրութիւն կ՚առնէ նոյն օրինագիրը, ուր հիմակուան պարագաներուն համար առանց վայրկեան մը կորսընցնելու՝ պէտք է տերութիւնն ինքնաց գործունէութիւն ամէն կողմ գործադրելու։ Յիշեալ օրինագրին առաջին մասը կարդացուելուն շուտ մը հաւանութիւն կը տրուի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՊԵՐԼԻՆ, Յուլիսի 6։ Ընտրեալ կէսօրին հարը ժամը 1ին եղեւ մեծոյ պաշտօնէին գահերիցութեամբ՝ մարքի ընկերութեան լիակատար իշխանութիւն ունեցող անդամներուն ընդհանրական խորհրդակցութիւնները սկսան։ Ժողովքը բանալու խոսակցութիւնեն ետեւ՝ լիակատար իշխանութիւն ունեցող անձինքները՝ յառաջաբանական խոսակցութիւնները ըրին, որոնց մէջ՝ Պր. Հէնրիկ Եկերմոնց պաշտօնարանին խորհրդականներէն մէկը գահերէց ընտրուեցաւ։

— Պրուշի թագաւորը հետեւեալ հրովարտակը հանեց, որն որ հոս կը գնենք առանց վրան խորհրդածութիւն մ՚աւելցընելու, որովհետեւ ամէն մարդ ինք իրմէ կրնայ խորհրդածել եւ տեսնել թէ բողոքողք իրենց այնչափ բարձրացուցած կրօնական թշնամութիւնն ու աղաղութիւնն ինչպէս ճշդութեամբ կը պահեն։

«Տրիւրի եպիսկոպոսին հրամանն մը, որն որ քահանայապետական համառօտագրի (Brevc) մը որոշմանց համաձայն է եղեր, կը հրամայէ որ խաչն գաւանանքներու ամենուրեմանց մէջ, տեւտարանական (բողոքական) փեսան երդմամբ հոսմէական եւ սիսկոպոսին կամ ժողովրդապետին առջեւ երդում ընել, որով խոստանայ իր արդիքը հռոմէական-կաթոլիկէ եկեղեցւոյ մէջ կրթելու։ Ան պայմանը մերժուելու բրլայնէ, նոյն ամուսնութիւնը հռոմէական-կաթոլիկ ալիկէ եկեղեցիէն արգիլուած է։ Իսկ եթէ ի գործ գրուելու բլլայ, ան ատեն իրեն իբրեւ վարձք թող կը տրուի որ ինչ եւ իցկ տեղ ժողովրդապետի առջեւ երդում եւ ամուսնանալու որոշումը ասայ, թէպէտ եւ միշտ ան պատկին սրտնութիւն ասէն արգիլուած է։ Ան սրատէրն ինձի առիթ կու տայ ծանուցանելու որ իմ բանակիս ի եւ իսկ պաշտօնական, որն որ աս կերպ վարուելով՝ աւետարանական գաւանանքը կ՚անարգէ, անմիջապէս ծառայութենէս մերժուի։»

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

ԼՈՒԳԱՐՈ, Յուլիսի 3։ Ընցեալ ամսոյն 21ին Գէպգզ (Ճենովայի գաւառին մէջ) ապատամբութեան փորձ մ՚եղաւ։ Գիւղացիները դաւոդաններով զինեալ՝ նոյն տեղւոյն զինուորին ատան առջեւ ժողովեցան ու ապահովութեան եւ քաղաքացի զօրաց դեմ ապառնալու սկսան։ Իրենց որ պաշտօնատերը հոն չըլլալով՝ անոր փոխանորդը գեղացւոց դիւցնց որ իրարմէ զատուին երթան։ բայց պարապ։ Եւ երբոր գեղացիք Զամբ կլիսաւորը, կորսուիին ապրդոյին պահապանք, պատաղ. սկսան։ ոտգպին պահապանք եւ ուրիշ ջոյք փաղեցին գեղացիները պաշարեցին եւ շատերը վիրաւորեցին։ անոնցմէ ոմանք փոխան, մեծ մասն ալ բռնուեցաւ։

ԲԵԼԳԻԱ

ՊՐՈՒՍԷԼ, Յուլիսի 6։ Էնրիշանոնս պէտք օրագիրն այսպէս կը գրէ։ Ընչուշ մեր ընթերցողները գիտեան որ սիրալ անուրեն անգամոց մէջ ամուսնութիւնն կապ եղած առեն, նոյն կապը դաշանց ձեւով կ՚ըլլայ, եւ ասոր ընթացքը՝ երկու ոգեաց մէջ եղած ուրիշ գրաշնց կերպովը կ՚ըլլայ։ Դաշինք գնող խրաքանչիւր կողմակցութիւնն մարդ մը կ՚որոշէ՝ որուն գործքն է խորհիլ դաշանց պայմաններուն վրայ եւ զանոնք հաստատել, եւ ասոնց վախճանաւ իրեն անորոշ ու լիակատար իշխանութիւն կը տրուի։ — Հիմակ ասկանոնք բարձրագոյն Պրապանդի դքսին ու Մարիամ՝ արքիդքսուհոյն մէջ ըլլալու կապին վրայ պիտի պահուի։ Մարիամ արքիդքսուհոյն կողմանէ լիակատար իշխանութիւն ունեցող անձը կ՚ըսեն որ ուստրիական կայսերութեան արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պուլ-Շաւէնշեմայն կոմսն է։ Իսկ Բեղգիայի կողմանէ՝ վեհապետին ու Պրապանդի գործոց համար նշանակուած են Բենգիայի Վիեննա կեցող արտաքոյ կարգի ու լիազոր դեսպան Օ՚Սիլիվիան տր Պրաս կոմսը։ Իրրեւ հաստատուն կը պատմուի որ Վիեննա ըլլալու պատկի հանդիսութեան մէջ Կորոլոս Լուդովիկա տարբիգքսը (կայսեր եղբայրը) Պրապանդի դքսին տեղը պիտի լունի։ Թէպէտ ան հանդիսութեան օրը կատարեալ որոշ չէ, սակայն կ՚երեւայ որ Օգոստոսի 12ին կամ 13ին պիտի՝ ըլլայ։ անկից ետքը հարսը Պրիւսէլ երթալու ճամբայ պիտի՝ ելլէ, եւ կը կարծուի որ հոն ալ պակը Օգոստոսի 21ին կ՚ըլլայ։

— Ան օրերս խիստ ցիրմութեան ատենայնեալ գիշերուան դէպքեր պատահեցան։ Պատրաստոյ խումբ մ՚երթալու ժամանակ՝ ճամբուն վրայ 7 հոգի կարծես թէ շանթէն զարնուած ինկան մեռան։ 25 հոգի հլուսն մը կորսընցնելու՝ պէտք է տերութիւնն ինքնաց գործունէութիւն ամէն կողմ գործադրելու։ Յիշեալ օրինագրին առաջին մասը կարդացուելուն շուտ մը հաւանութիւն կը տրուի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՊԵՐԼԻՆ, Յուլիսի 6։ Ընտրեալ կէսօրին հարը ժամը 1ին եղեւ մեծոյ պաշտօնէին գահերիցութեամբ՝ մարքի ընկերութեան լիակատար իշխանութիւն ունեցող անդամներուն ընդհանրական խոսակցութիւնները սկսան։ Ժողովքը բանալու խոսակցութիւնեն ետեւ՝ լիակատար իշխանութիւն ունեցող անձինքները՝ յառաջաբանական խոսակցութիւնները ըրին, որոնց մէջ՝ Պր. Հէնրիկ Եկերմոնց պաշտօնարանին խորհրդականներէն մէկը գահերէց ընտրուեցաւ։

— Պրուշի թագաւորը հետեւեալ հրովարտակը հանեց, որն որ հոս կը գնենք առանց վրան խորհրդածութիւն մ՚աւելցընելու, որովհետեւ ամէն մարդ ինք իրմէ կրնայ խորհրդածել եւ տեսնել թէ բողոքողք իրենց այնչափ բարձրացուցած կրօնական թշնամութիւնն ու աղաղութիւնն ինչպէս ճշդութեամբ կը պահեն։

«Տրիւրի եպիսկոպոսին հրամանն մը, որն որ քահանայապետական համառօտագրի (Brevc) մը որոշմանց համաձայն է եղեր, կը հրամայէ որ խաչն գաւանանքներու ամենուրեմանց մէջ, տեւտարանական (բողոքական) փեսան երդմամբ հոսմէական եւ սիսկոպոսին կամ ժողովրդապետին առջեւ երդում ընել, որով խոստանայ իր արդիքը հռոմէական-կաթոլիկէ եկեղեցւոյ մէջ կրթելու։ Ան պայմանը մերժուելու բրլայնէ, նոյն ամուսնութիւնը հռոմէական-կաթոլիկ ալիկէ եկեղեցիէն արգիլուած է։ Իսկ եթէ ի գործ գրուելու բլլայ, ան ատեն իրեն իբրեւ վարձք թող կը տրուի որ ինչ եւ իցկ տեղ ժողովրդապետի առջեւ երդում եւ ամուսնանալու որոշումը ասայ, թէպէտ եւ միշտ ան պատկին սրտնութիւն ասէն արգիլուած է։ Ան սրատէրն ինձի առիթ կու տայ ծանուցանելու որ իմ բանակիս ի եւ իսկ պաշտօնական, որն որ աս կերպ վարուելով՝ աւետարանական գաւանանքը կ՚անարգէ, անմիջապէս ծառայութենէս մերժուի։»

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

ԼՈՒԳԱՐՈ, Յուլիսի 3։ Ընցեալ ամսոյն 21ին Գէպգզ (Ճենովայի գաւառին մէջ) ապատամբութեան փորձ մ՚եղաւ։ Գիւղացիները դաւոդաններով զինեալ՝ նոյն տեղւոյն զինուորին ատան առջեւ ժողովեցան ու ապահովութեան եւ քաղաքացի զօրաց դեմ ապառնալու սկսան։ Իրենց որ պաշտօնատերը հոն չըլլալով՝ անոր փոխանորդը գեղացւոց դիւցնց որ իրարմէ զատուին երթան։ բայց պարապ։ Եւ երբոր գեղացիք Զամբ կլիսաւորը, կորսուիին ապրդոյին պահապանք, պատաղ. սկսան։ ոտգպին պահապանք եւ ուրիշ ջոյք փաղեցին գեղացիները պաշարեցին եւ շատերը վիրաւորեցին։ անոնցմէ ոմանք փոխան, մեծ մասն ալ բռնուեցաւ։

ԲԵԼԳԻԱ

ՊՐՈՒՍԷԼ, Յուլիսի 6։ Էնրիշանոնս պէտք օրագիրն այսպէս կը գրէ։ Ընչուշ մեր ընթերցողները գիտեան պիտի որ սիրալ անուրեն անգամոց մէջ ամուսնութիւնն կապ եղած առեն, նոյն կապը դաշանց ձեւով կ՚ըլլայ, եւ ասոր ընթացքը՝ երկու ոգեաց մէջ եղած ուրիշ գրաշնց կերպովը կ՚ըլլայ։ Դաշինք գնող խրաքանչիւր կողմակցութիւնն մարդ մը կ՚որոշէ՝ որուն գործքն է խորհիլ դաշանց պայմաններուն վրայ եւ զանոնք հաստատել, եւ ասոնց վախճանաւ իրեն անորոշ ու լիակատար իշխանութիւն կը տրուի։ — Հիմակ ասկանոնք բարձրագոյն Պրապանդի դքսին ու Մարիամ՝ արքիդքսուհոյն մէջ ըլլալու կապին վրայ պիտի պահուի։ Մարիամ արքիդքսուհոյն կողմանէ լիակատար իշխանութիւն ունեցող անձը կ՚ըսեն որ ուստրիական կայսերութեան արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պուլ-Շաւէնշեմայն կոմսն է։ Իսկ Բեղգիայի կողմանէ՝ վեհապետին ու Պրապանդի գործոց համար նշանակուած են Բենգիայի Վիեննա կեցող արտաքոյ կարգի ու լիազոր դեսպան Օ՚Սիլիվիան տր Պրաս կոմսը։ Իրրեւ հաստատուն կը պատմուի որ Վիեննա ըլլալու պատկի հանդիսութեան մէջ Կորոլոս Լուդովիկա տարբիգքսը (կայսեր եղբայրը) Պրապանդի դքսին տեղը պիտի լունի։ Թէպէտ ան հանդիսութեան օրը կատարեալ որոշ չէ, սակայն կ՚երեւայ որ Օգոստոսի 12ին կամ 13ին պիտի՝ ըլլայ։ անկից ետքը հարսը Պրիւսէլ երթալու ճամբայ պիտի՝ ելլէ, եւ կը կարծուի որ հոն ալ պակը Օգոստոսի 21ին կ՚ըլլայ։

— Ան օրերս խիստ ցիրմութեան ատենայնեալ գիշերուան դէպքեր պատահեցան։ Պատրաստոյ խումբ մ՚երթալու ժամանակ՝ ճամբուն վրայ 7 հոգի կարծես թէ շանթէն զարնուած ինկան մեռան։ 25 հոգի հլուսն մը կորսընցնելու՝ պէտք է տերութիւնն ինքնաց գործունէութիւն ամէն կողմ գործադրելու։ Յիշեալ օրինագրին առաջին մասը կարդացուելուն շուտ մը հաւանութիւն կը տրուի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՊԵՐԼԻՆ, Յուլիսի 6։ Ընտրեալ կէսօրին հարը ժամը 1ին եղեւ մեծոյ պաշտօնէին գահերիցութեամբ՝ մարքի ընկերութեան լիակատար իշխանութիւն ունեցող անդամներուն ընդհանրական խոսակցութիւնները սկսան։ Ժողովքը բանալու խոսակցութիւնեն ետեւ՝ լիակատար իշխանութիւն ունեցող անձինքները՝ յառաջաբանական խոսակցութիւնները ըրին, որոնց մէջ՝ Պր. Հէնրիկ Եկերմոնց պաշտօնարանին խորհրդականներէն մէկը գահերէց ընտրուեցաւ։

— Պրուշի թագաւորը հետեւեալ հրովարտակը հանեց, որն որ հոս կը գնենք առանց վրան խորհրդածութիւն մ՚աւելցընելու, որովհետեւ ամէն մարդ ինք իրմէ կրնայ խորհրդածել եւ տեսնել թէ բողոքողք իրենց այնչափ բարձրացուցած կրօնական թշնամութիւնն ու աղաղութիւնն ինչպէս ճշդութեամբ կը պահեն։

«Տրիւրի եպիսկոպոսին հրամանն մը, որն որ քահանայապետական համառօտագրի (Brevc) մը որոշմանց համաձայն է եղեր, կը հրամայէ որ խաչն գաւանանքներու ամենուրեմանց մէջ, տեւտարանական (բողոքական) փեսան երդմամբ հոսմէական եւ սիսկոպոսին կամ ժողովրդապետին առջեւ երդում ընել, որով խոստանայ իր արդիքը հռոմէական-կաթոլիկէ եկեղեցւոյ մէջ կրթելու։ Ան պայմանը մերժուելու բրլայնէ, նոյն ամուսնութիւնը հռոմէական-կաթոլիկ ալիկէ եկեղեցիէն արգիլուած է։ Իսկ եթէ ի գործ գրուելու բլլայ, ան ատեն իրեն իբրեւ վարձք թող կը տրուի որ ինչ եւ իցկ տեղ ժողովրդապետի առջեւ երդում եւ ամուսնանալու որոշումը ասայ, թէպէտ եւ միշտ ան պատկին սրտնութիւն ասէն արգիլուած է։ Ան սրատէրն ինձի առիթ կու տայ ծանուցանելու որ իմ բանակիս ի եւ իսկ պաշտօնական, որն որ աս կերպ վարուելով՝ աւետարանական գաւանանքը կ՚անարգէ, անմիջապէս ծառայութենէս մերժուի։»

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

ԼՈՒԳԱՐՈ, Յուլիսի 3։ Ընցեալ ամսոյն 21ին Գէպգզ (Ճենովայի գաւառին մէջ) ապատամբութեան փորձ մ՚եղաւ։ Գիւղացիները դաւոդաններով զինեալ՝ նոյն տեղւոյն զինուորին ատան առջեւ ժողովեցան ու ապահովութեան եւ քաղաքացի զօրաց դեմ ապառնալու սկսան։ Իրենց որ պաշտօնատերը հոն չըլլալով՝ անոր փոխանորդը գեղացւոց դիւցնց որ իրարմէ զատուին երթան։ բայց պարապ։ Եւ երբոր գեղացիք Զամբ կլիսաւորը, կորսուիին ապրդոյին պահապանք, պատաղ. սկսան։ ոտգպին պահապանք եւ ուրիշ ջոյք փաղեցին գեղացիները պաշարեցին եւ շատերը վիրաւորեցին։ անոնցմէ ոմանք փոխան, մեծ մասն ալ բռնուեցաւ։

ԲԵԼԳԻԱ

ՊՐՈՒՍԷԼ, Յուլիսի 6։ Էնրիշանոնս պէտք օրագիրն այսպէս կը գրէ։ Ընչուշ մեր ընթերցողները գիտեան պիտի որ սիրալ անուրեն անգամոց մէջ ամուսնութիւնն կապ եղած առեն, նոյն կապը դաշանց ձեւով կ՚ըլլայ, եւ ասոր ընթացքը՝ երկու ոգեաց մէջ եղած ուրիշ գրաշնց կերպովը կ՚ըլլայ։ Դաշինք գնող խրաքանչիւր կողմակցութիւնն մարդ մը կ՚որոշէ՝ որուն գործքն է խորհիլ դաշանց պայմաններուն վրայ եւ զանոնք հաստատել, եւ ասոնց վախճանաւ իրեն անորոշ ու լիակատար իշխանութիւն կը տրուի։ — Հիմակ ասկանոնք բարձրագոյն Պրապանդի դքսին ու Մարիամ՝ արքիդքսուհոյն մէջ ըլլալու կապին վրայ պիտի պահուի։ Մարիամ արքիդքսուհոյն կողմանէ լիակատար իշխանութիւն ունեցող անձը կ՚ըսեն որ ուստրիական կայսերութեան արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պուլ-Շաւէնշեմայն կոմսն է։ Իսկ Բեղգիայի կողմանէ՝ վեհապետին ու Պրապանդի գործոց համար նշանակուած են Բենգիայի Վիեննա կեցող արտաքոյ կարգի ու լիազոր դեսպան Օ՚Սիլիվիան տր Պրաս կոմսը։ Իրրեւ հաստատուն կը պատմուի որ Վիեննա ըլլալու պատկի հանդիսութեան մէջ Կորոլոս Լուդովիկա տարբիգքսը (կայսեր եղբայրը) Պրապանդի դքսին տեղը պիտի լունի։ Թէպէտ ան հանդիսութեան օրը կատարեալ որոշ չէ, սակայն կ՚երեւայ որ Օգոստոսի 12ին կամ 13ին պիտի՝ ըլլայ։ անկից ետքը հարսը Պրիւսէլ երթալու ճամբայ պիտի՝ ելլէ, եւ կը կարծուի որ հոն ալ պակը Օգոստոսի 21ին կ՚ըլլայ։

— Ան օրերս խիստ ցիրմութեան ատենայնեալ գիշերուան դէպքեր պատահեցան։ Պատրաստոյ խումբ մ՚երթալու ժամանակ՝ ճամբուն վրայ 7 հոգի կարծես թէ շանթէն զարնուած ինկան մեռան։ 25 հոգի

Հասսելդ քաղաքը Հիւանդանոց ասպարէզ, եւ հոն երկու մէջ մը, երկուք ալ քիչ մը եաքը վախճանցան։ Ասացած հիւանդներուն վիճակը, բայց ի չքա հոգիէն՝ այնչափ աղէկ չէ։ Նոյնպես ուրիշ գիւղի գինուոր մ՚ալ իր բանակը գալու ատեն ճամբան մեռաւ։ Սահմանապահ գինուորներէն ինը հոգի Տիլսդ քաղաքին հիւանդանոցը տարուելով՝ անոնցմէ երկքը վախճանեցան։ Ան ալ գիանալու է որ մեռնողները նոր բռնուող գինուորներէն չեն, հապա հիներէն ու գոյութիւնները։

ՍՊԱՆԻԱ

ՄԱՏՐԻԴ, Յուլիսի 1։ Թագաւորական հրովարտակ մ՚ելաւ, որով Նրուսալիմի մէջ հիւպատոսարան մը կը հաստատի ու Սպանիայի մէջ ալ մասնաւոր ժողովք մը, որուն գործքը պիտի՝ ըլլայ տեղեակ տալը։ Նոյն հրովարտակն ասա է։ Պամ պաշտօնէից խորհրդին ու միաբանութեամբն որոշեցի որ Յոսէփ Ա. Երուսալիմ հիւպատոսարան մը հաստատուի, որուն գործքն ըլլայ պաղեստինի բնակիչ Սպանիայի Փրանկիսկեանց հետ միաբան՝ կրոնի ու տերութեան շահերուն ցրուշանոյ, եւ արգելոյ որ իմ թագիս հին իրաւունքները ուրիշ տեղեաց նկատմամբ չանոթանան։ Յոսէփ Բ. Արդիւնաց է որ ամենեւին դրամոյ գումար մը բարեպաշտ ընկերութիւնէ մը ուզելու պատճառն եղող կրօնաւորաց չեղիցի։ Նոյն գրամոյ գումարը հիւպատոսարան պիտի՝ ուղղուի, որպէս զի հիւպատոսը՝ առանց ուրիշ իշխանութեան մէջ մտնելուն, փրանկիսկեանց հետ միասին, որոշուած նպատակներուն գործածէ։ Յոսէփ Գ. Ընկից եաքը ասոր տեղեակ դրամ՝ եւ ուրիշ բան խրկելու համար՝ արտաքին գործոց պաշտօնեայն բացայայտ հրաման հարկաւոր է։ Ընդհանուր գործակատարն ամէն ամիս հոնանգի գործքերան վիճակին ու խրկուած դրամոյ գումարներուն վրայ լուր պիտի տայ։ Յոսէփ Դ. Բանձնարարական ժողովք մը պիտի հաստատուի, որն որ պիտի քաղկանայ՝ մեկ քաղաքապետ, մեկ երեւմնից տեղւոյ անձ, երկու եկեղեցականներէ ու երկու տարեւորներէ, որոնք պիտի քննեն բարեպաշտ ընկերութեան դիմանը, անոր դրամոյ գլխոյն ու օգնութեան աղբիւրներուն վիճակն եւ ան ամէն բան՝ որ նոյն ընկերութեան վերաբերութիւն ունի, եւ այնպիսի միջոցներ պիտի առաջարկեն-ինձի, զորոնք յարմար կը սեպեն ճեղքել ու յաջողութեամբ հասնելու գրած նպատակիս համար նոյնն ի գործ դնելու։ Յոսէփ Ե. Սարդ. անդեկայ հիմնարկութեան գործակատարը քիչ առնուան մէջ ուրիշ տեղ պտնուող բարեպաշտ ընկերութենց ու անոնց օգնութեան աղբիւրներուն վրայ ալ՝ պիտի՝ բանեն։ Յոսէփ Զ. կատարեալ հմանք հոս եկող քահանայապետական նուիրակին հետ պիտի խոսակցի, որպէս զի վերջնեն կամ՝ չափաւորուան որոշումներդ՝ որոնք կրնան ասարդ երկրին մէջ իմ թագիս իրաւունքներդ սեղմել։ Յոսէփ Է. Եկեղեցական կարգեր կարելի եղածին չափ շուտ տուն մը պիտի՝ որ ընտրուի, ուր փրանկիսկեան քարոզիչներ ընդունուին ու կրթուին ասարդ երկրին համար։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՊԵՏԵՐՈՒՐԳ, Յուլիսի 2։ Զօրաց գացած վերջին հրամաններդ Քրանոյէ-Սիլոյէն են։ Ան անոր Զարաբոյէ-Սիլոյի ու պետերհոֆի մէջտեղն է, եւ ասարդ ասարի հոն ժողվուող զրաց բանակատեղը կ՚ըլլայ։ Բանակ դրուած ժամանակը հասարակօրէն կայսրն ու կայսերազան ընտանիքը պետերհոֆ կը բնակի։ Բանակը պետերհոֆէն շատ հեռու չէ, այնպէս որ անդամ մը կայսրն առանց խնդրելու՝ յանկարծ պետերհոֆէն Քրանոյէ-Սիլոյ եկաւ ու բանակին մէջ իմանալ զարնել տուաւ, որպէս զի իմանայ թէ զօրքին հակաբերութիւնն ու արագութիւնն ինչպէս է եւ անդուշակ հրամանին ուշադիր պատրաստակամութիւն ունի։ Հիմայ ռազմարարդիս քրմիրը դուռնարուող բանակը 100.000ի չափ է։

— Լոյտ լրագիրը կ՚ըսէ որ Յուլիսի 7ին Ռուսիոյ սահմաններէն ոչպէս կը գրեն։ Զօրաց բաժին մը Կաշ հասնելով հէսօրէն ետքը գէպ ի Հարաս յառաջ գացեր է։ Թէպէտ եւ զօրաց այլեւայլ սիներդը Բրուգ գեսին երկու կողմերէն անցան, սակայն դեռ միայն Պոլսաբիա մնած են եւ նոյն գաւառն անցնելով՝ Պալաքիան ալ պիտի բռնեն։ Ամսոյս 3ին Դոշ հասնող զրաց բաժինը կալաքի հասնար է։ Գոնտրի իշխանութիւնեանց մէջ պաշտօնական ընթացքը հանդարտութեան մէջ մնացեր է նաեւ. զրաց մասնէն ետքն ալ։ Բայց ասոր հակառակ կ՚երեւայ որ թէ հոս թէ Օտեսսա վաճառականութիւնն ազէկ ընթացքի մէջ չէ։ մասնաւորապէս թէ օրէ օր գործքերը կը դադրին։

— Պիտերպուրգի լրագիրը Նեռսէլրոա կոմսին հանած երկրորդ շրջաբերութիւնը կը հրատարակէ, որն որ Ռուսիայի ուրիշ երկիրներու մէջ եղած դեսպանաց

պանները։ Ամսի հոս անոր ղլխաւոր իմաստը կը դնենք։

Պէրլին, 1853, Յունիս 20։

Այսրան, անցեալ ամսոյն 30ին խրկուած շրջաբերականս Օսմանեան Դրան հետ յարաբերութիւններուն խարսիրը մեզի իմացուց։ Այդ շրջաբերականը յանձնեց մեզի որ մեր գանուած տեղւոյն դեսպանին իմացնենք ան ամէն բան՝ որն որ մեզի առիթի եկաւ հասուցանեմ խնդրելու բարձրագոյն Դռանէն եւ միանգամայն ծանուցանենք մեր ուրախութիւնը որ ունինք բարեկամական յարաբերութիւններու պահելու։ Դիմաւոր այդէն որ ինչպէս քանոյ կամոյ մուրհակով (-ԼՒՆԳՈՎ) կամ ուրիշ միւսանութիւնն դրուած՝ մը մեզի եւրոպական թիւն տալու փոխարէն մեզի եւրոպական թիւն տալու գործողութիւնը, բայց ոչ թէ մեր հրամանաբերութիւններ տալին ուրիշ բան չիրամանգրակեր, բայց եթէ հասարակութիւն մը առ միայն անբանութեան զրկելու շուտով ձեռքերնիս ունինք։ Խնդրելի ձեզի որ առ յարաբերութիւնը միայն կրնայ հասուցում ընել կայսեր, որն որ ինքը զինքը վերասարած կը սեպէ։ Վերջապէս սերտելիացուցի զձեզ որ եթէ բարձրագոյն Դուռն ուրեմն օրուան մէջ նոյն յարաբերութիւնը չընդունիր, ան ատեն կայսրը կը տարաբաղդ հասուցում պահանջել ուրիշ միջոցներով, եւ ոչ թէ միայն յարաբերութիւններու կարելով։

Վերջապէս բարձրագոյն Դրան տրուած տեղեկութիւնս ալ բան մը իմացուցինք։ Մոսու

իրրեւ ապուպոյ կարգի գործակալ Զմիւռնիա կ'երթայ, որպէս զի կայսերական ընդհանուր հիւպատոսարանն հետ միասին ան զարհուրելի չարագործութեան մասնակից եղողներուն գատը քննէ։ Դ. Ռուսրիայի ու Թուսկանացի փախստականները, որոնց համար կրնայ ցուցուիլ թէ ան ոճիրին մասնակից ու գիտակ էին, Ռուսրիայի պաշտօնատարներուն ձեռքը ղրկուի յանձնուին։ Եւ ընդհանրապէս Ցանկստանի մէջ գտնուող փախստականներուն դէմ զսպաւոր ու աղդու միջոցներ ի գործ պիտի դրուին։ Նոյն լրագիրը կ'ըսէ, որ Ամերիկայի հիւպատոսը Հաքքէլ-պէրկ պաշտօնակաը սպանողին անցագիր մը տուեր է, որպէս զի արդարութեան ձեռքէն ազատի։

ԹԱՆՔԱԼՈՒՔ

Փոր Աէլ Լրագրի մէջ հետեւեալ նամակը կը կարդանք, որն որ Նոր Օրլէանէն Կանդ Նստող քաղաքացիներ մը ուղղուած է եւ որուն մէջ գրողը կը ծանուցանէ, թէ Բլդէն անուն ազգեացը հոն հասեր եւ անմիջապէս նոր դործ դացեր է, որպէս զի նոյն տեղն իր օգտակարկին շինութեան համար հարկաւոր նիւթերն ու գործիքները գնէ, որուն համար ինք Միսիսիսիպի տերութեանց մէջ 500,000 ֆրանկի սնորագրութիւն կը ժողվէ, որն որ գրեթէ լեցուած է։ Պր. Բլդէն առ գրամով պարտաւորած է իր ճամբորդութիւնը։ Նոր Օրլէանէն մինչեւ Կազզիս 36 ժամու մէջ. օրին մէջէն ընել։ Յանկարծ բան է որ առ յանդուգն փորձը միայն Պր. Բլդէնին բաժնորդներուն միաս տայ, եւ տոլիի կորստէն զատ՝ ուրիշ մեծագոյն միաս մը յառաջ չբերէ։

Անդղիայի Նաւաբեկեալաց Բրիւնեն ընկերութեան առաջ տեղեկութեան նայելով՝ մերջին 12 ամսուան ընթացքին մէջ Անդղիայի եւ Իրլանտայի ծովեզերաց քովերը նաւաբեկեալաց թիւն ամէն ժամանակէն աւելի մեծ է։ Որչափ մտնտոնելու 1851 երորդ տարին ամենէն աւելի դժբախտ տարին կը համարուէր, ինչու որ նոյն տարին 701 նաւ խորտակեցաւ։ Բայց վերջի տարուան հետ համեմատելով՝ ասիկա շատ նուազ է, որովհետեւ պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն՝ սա տարի 1100 նաւ, ջախջախեր է, որոնց մէջ գրեթէ 900 անձինք կորսուեր են։ Ամենէն աւելի տպականիչ. ժամանակ՝ Հոկտեմբերի վերջին եկաւ ամիսն եւ. Դեկտեմբերի առաջին օրերն էին։ որոնցմէ 30 օրուան մէջ 200ի չափ նաւ կորսուեցաւ. կամ միասնցաւ. եւ 217 հոգի մեռաւ։ Բայց ամենէն աւելի սաստիկ մերիկը Դեկտեմբերի 26ին հանդիպեցաւ., որն որ Անդղիայի ծովեզերքը ծածկեց ընկղմած նաւերու կտորուանքներով։

Հ Լէրպոյի Միդդէլվալ ձորին մէջ առ տարի Ապրիլին յանկարծակի սաստիկ ցուրտ ընկերան պատճառաւ բնութեան զարմանալի դէպք մը յառաջ եկաւ։ Երբոր ցուրտը հասնելու վրայ էր, դարնան տիեզերաւոր պտղատուութիւնը մեծ խումբ մը եկաւ, այս ինքն ոստոյտնելու (ԷՅԼԷՐ ֆՈՒԼ) քարմութիւն, որոնք ցրտին եւ սովուն չդիմանալով՝ անմիջապէս դետին ինկան, օր քիչ աշխատութեամբ կը բռնուէին։ Բայց խեղճ անասունները դեռ ամբ դիմեներու ձեռք ինկան, որոնք նոյն տեղը շուտով ընկերութիւն մը կազմելով՝ կէս մեռեալ անասունները շատ ուժան գնով գնեցին, եւ պահելէն ու սնուցանելէն եւեր՝ ապա թոզ տուին, երբոր տաք սդերը նորէն դարձան։

Նոսկան լրագիրը կը պատմէ թէ Սպանիա Գասդիլիայի գեղերուն մէկուն մէջ 125 տարեան կին մը մեռեր է, որն որ իր Հարիւրերորդ տարին նորէն կարգուած էր։ Ասիկա 14 զաւակ թոզ տուաւ, որոնց ամենէն երիտասարդը՝ 70 տարեկան է։

Փարիզ տարիանուութեան գինուոր մը Ապրիլի 21ին Սէրատուրկէն եկած շոգեկառքին հասնելու առնոր՝ ճամբորդ մը բանեց եւ ոստիկանութեան ձեռքն յանձնեց։ Ան մարդը Պասարնէն կու գար եւ նախ կ'ուզէր ինք զինքը պաշտպանել, բայց երբոր տեսաւ բանուորը հրամանին հնազանդը՝ անձնատուր եղաւ։ Իր բանտարկեալութիւնն եղաւ. Պասարնի կառավարութեան խնդրելովը։ Ճամբորդը խարերայ մըն է։ Իր շինած սուտ թղթագրամներով Պասարն-Պասարնի մտ բնակող երեւելի ընտանիքի մը մէջ մուտք ունեցեր եւ ընտանեցեր էր, այնպէս որ անոր աղջկան հետ ամուսնանալու խոստում առած էր։ Աղջկան հայրը հարստութիւն օր մը յառաջ իրեն օժիտ տուաւ։ Երբոր օժիտն ընդունեցաւ՝ անմիջապէս Պասարն-Պասարն գնաց եւ ասկէ ետքը կառքով գէպ ի Փարիզ ճամբայ ելաւ, որպէս զի Հայրի մոլորեն Ամերիկա անցնի եւ փախչի։ Բայց հարսին ընտանիքը բանն իմանալով՝ շատ մը ոստիկանութեան յոյսանց։ Հեռագիրը խարերային Փարիզ հասնելն ոստիկանութեան պաշտօնէին խնդացուց, եւ անմիջապէս հարկաւոր միջոցներն ի գործ դրուեցան։ Բռնուելու ատեն գրեթէ առած սատիկը քովը տարողը գտնուեցաւ։

ՓՈԽՈՒՄՆ ԱՌ ՏԷՐ

ԱԲԵԼԱՊԱՏՈՒ

Հ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՈՒԽՏԷ

Ի 21 ՅՈՒՆԻՍԻ, 1853

Այս անգամ կը ստիպուինք հրապարակական խնդրոյ մը գժուարին մէկ պաշտօնը կատարելու, ծանուցանելով մեր մեծապոյ ու սիրելի եղբօր՝ Յարութիւն Պատրիարքի Ճամբորդութեան վերադարձին Հայոց Փիլիպպոս Բազմապատիւ վարդապետին առ Աստուած փոխելը։

Մեծարգոյ Հանդուցեալը ծնած էր ի Կոստանդնուպոլիս 1819ին, Օգոստոսի 3ին։ 1836ին Հոկտեմբերի մէջ վանք եկած, 1839ին Դեկտեմբերի 8ին ուխտաւորութիւն բրած ու. 1841ին Սեպտեմբերի 8ին քահանայ ձեռնադրուած։ Իր ընտիր յատկութեանց համար քահանայութենէն քանի մը տարի ետքը վանքս աշխատաւոր եղբարց վերակացու դրուեցաւ, որ պաշտօնն ամենուն մեծ գոհութեամբ մինչեւ իր մահը վարեց։ Ցիշեալ պաշտօնին հետ ուներ միանգամայն վանքս հիւրընկալութեան պաշտօնը։

Ամէն կողմանէ գովմունքի եղաւ իր մահը, ինչու որ ի սկզբան, այս ինքն Յունիսի 17ին ուրբաթ օրը հեւանգութիւնը պզտիկ անհանգստութեամբ մը սկսաւ, որն որ երկրորդ օրը վրան սաստիկ տարբերութիւն մը բերաւ, ու բժշկաց ամէն միջոցներն ալ գինք երբեք չեռոցուց։ Շաբաթի կէսօրուընէ ետեւ, ու կիրակի օրը քիչ մ'ապրեցուցեան նշան մ'ալ երեւցաւ նէ, երկուշաբթի օրը արեւը խիստ զարթաւ։ Դէպ ի երեքշաբթի լուսընալու դիշերը ժամը 1ին մտ մեկին բոլոր սպասող քահանային ըսաւ թէ Շատ դարձեալ խոստմանդ կանչեցիր. վասն զի կ'իմանամ որ ալ շատ ժամանակ չունիմ։ Խոստմանդ Հայրն եկաւ։ Հիւանդը խոստմանդ ըլլալն ետեւ՝ Շուտ, բաւ, վերջին անգամ ալ ասաւ։ վասն զի քիչ մ'ետքը պիտի չկարենամ խօսիլ։ Ասանկ խնդրելը դլուխը վերջին սգուամ ու հոլովգութիւն առնելէն ետեւ, ըսածին պէս՝ յիշեն իրար բանուեցաւ, եւ ոչ բժիշկ, ոչ գեղ, ոչ ջանք, ամենեւին օգուտ մը չէր ընար։ Ժամը առաւաւն 6ին մտ լեզուն նորէն բացուեցաւ ու. սկսաւ քովը ազգականներուն հետ մեկտեղ աղօթել։ Մինչ ոտ թէ լեզուն բռնուած ու թէ արձակուած ատեն՝ խելքը վրան էր, գրեթէ մինչեւ մեռնելուն բոպէն։ Ամսոյսով նոյն օրը, Յունիսի 21ին, ժամը 7ին խաղաղութեամբ իր հոգին աւանդեց Աստուծոյ ձեռքը, կենացը 34երորդ տարին, ան օրը՝ որ ըստ Լուսինոյսոյ II։ Ալբիգենսին տօնին օրն է, որ սրբին ինք խիստ ջերմեռանդ էր։ Անանկ հանդարտութեամբ, սրբութեամբ ու երջանկութեամբ եղաւ իր մահը, որ ներկայ եղողներուն՝ մահուան յիշատակը ցանկալի ըստ։

Իր բոլոր կենաց նկարագիրն էին խոնարհութիւն, հեզութիւն, ընկերասիրութիւն ու քաղցրութիւն։ Իր վանական ու քահանայական պարտուցը մէջ ճիշդ ու գգուշաւոր էր։ Պատնաւոր կերպով բերմեռանդութիւն ունէր Ս. Աստուածածնայ արժանի իրեն Պրդէվիր Կասիս, անուան։ Իր հիւանդութեան ատեն առելի երեւան եկան իր առաքինութիւնները, մանաւանդ մահուանէ մէկ ժամ մը յառաջ բոլոր տխրութեանէ կեցած կրօնակիցներուն ըրած խոստմունքները։ Ամենէն աւելի իր համբերութիւնը զարմանալի եղաւ։ ինչու որ, ինչպէս բժիշկները լեմ հիւանդութեան ատեն ու լեմ մահուանէն եղաւ վերջինները ետեւ վկայեցին, խիստ տարեկի յան. քաշած էր, այսու ամենայնիւ ոչ միայն արտասուն բան մը բերնէն չհանեց, այլ եւ ոչ ցաւ. ունենալը կը զուցէր։

Իր մասնաւոր կրթութեան գալով, պզտիկուց ի վեր վրան մասնաւոր բերում ու եռանդ մը կը տեսնուէր ուսումնականութեան։ եւ առ եռանդման հետ ունէր միանգամայն զարմանալի յատուկ ձիրք մը իր ուսմանց ընթացքին մէջ ամէն բան խորանկ ըմբռնելու, առանց երկայն ժամանակի կարօտութեան, անանկ որ իր դասընկերներուն մէջ միշտ քաջ հանդիսանալն ետեւ, ինք իրեն ուրիշ գիտութիւնանց ու մանաւանդ լեզուագիտութիւնանց ալ ետեւ է կը լլար։ Թէ պարագայ ու լեզուաց ներքնամասն՝ բարձրագոյն խստակցութիւնը դիտնական խնդրոց վրայ կը դառնար։ Ասանկ անընդհատ ջանքով ու դժուարագիտ հանճարով իր դեռ ամենամանկիկ հասակին մէջ իր երիտասարդական միտքին պատկանած դիտութիւններէն զատ՝ դիտեր ազգային պատմութիւն, բնական ու բնապատմական դիտութիւն, եկեղեցական ու ընդհանուր պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, մաթեմատիկա. կը խոսէր ու. կը գրէր դասընկերներէն, գերմաններէն, իտալերէն, լատիներէն, անգղներէն, գրաւոր տառերէն։ կը հասկնար պարսկերէն ու թիւրատիտական քննութիւններով տեղեակ էր նաեւ արաբերէնի, յունարէնի, հին գերմաներէնի, հունգարերէնի ու սեպագրեր գրելու։ Վերջինին մասնաւոր մատղութիւն կ'ընէր Հայաստանի կողմերը նոյն նշանագիրներով գտնուած ուշնանագրոց վրայ Հայոց թագաւորութեան նկատմամբ ծանրակշիռ տեղեկութիւններ ըլլալուն համար։ Իր լեզուագիտութեան ցոյց մը կու տայ 1848ին տպուած վեցլեզուեան Խոսակցութեանց գիրքը։ Ամենէն աւելի ազգային լեզուին խիստ հմուտ էր ու շարունակ նորանոր գիտութիւններով ու. հին լեզուայ հետ համեմատելով՝ ազգային բառերուն կազմութեանց վրայ օրիորդի անանկ յատկութիւններ կը գտնէր, որոնք մինչեւ հիմա ծանօթ չէին։ Մէկ կողմանէ ազգային լեզուին յատկութեանց ասանկ թափանցած ըլլալով, մէկալ կողմանէ աշխարհային լեզուին մէջ նոր բառերու անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը տեսնելով՝ լեզուին կազմութեան ու մասնիկներուն վրայ ունեցած տեսութիւններն ի գիր անցուց ու անոնց համեմատ գրեց։ Եւ ըստ Հայկական Ճշգրիտ բառերի յարմարցաց, որով Հայկական աշխարհաբար լեզուին զարգացանալուն ու հարստանալուն շատ նպաստ լրաւ։ Ընդանուր աշխատութեամբ կ'աշխատէր ազգին մասաւոր ու բարոյական զարգացման, որուն չեկնար անմոռացիր ըլլալ իր Ն-ը-գ-ա լրագրին մէջ շատ անգամ գրած ազգային հատածները կարդացողը։ Գիշերապ լրագրին երկայն ատեն դլխաւոր խմբագիր եղած էր Հանգուցեալը։

Իր ատանկ հմտութեանց տեր ըլլալը ծանօթ էր նոյն իսկ Եւրոպացոց ու մինչ, անոր համար ուսումնական ընկերութիւնաց ու արեւելագիտաց հետ շարունակ թղթակցութիւն ունէր, որոնց հարցուցած խնդիրներուն ու խորհրդեցուն՝ սիրով ու բարեկամորէն կը պատասխանէր։ Ասարիական կուսակրութեան առնչեւ ալ արդիւնաւոր եղած է եւ ինք սարբնէ վեր մոյսարագրիս Արեւելեան ճեմարանին մէջ տարիներն լեզուի ուսուցչութիւն ընելով։

Ինչ ակնկալութիւն չկար առանկ ծաղիկ հասակի մէջ այսչափ հմտութեամբ ու ձիրքերով զարդարուած գլուխ. մինչեւ հիմակ իր ի լոյս ընծայած գրքերը կոնդակաշարակ մըն էին իր եռանդի մատենագրութեանց։ Իր մահուանէն քիչ մը յառաջ սկսած էր ընդարձակ աշխարհագրութիւն մը գրելու, գրի որ իր անակնկալ մահուամբն անկատար թողուց։ Անկէ զատ կան նաեւ քանի մը գործքներ, զորոնք անկատար թողուցած է եւ որոնք տակաւին ի լոյս կ'ընծայուին։

Հանդուցեալին յուղարկաւորութիւնն ամսոյն 23ին, հոգեղն հանգամանքով ձայնաւոր պատարագ մատուցուելէն ետեւ, մեծ հանդեսով կատարուեցաւ։ Նոյն ձայնաւոր պատարագէն զատ թէ իր մեռած օրն ու թէ անկէ ետեւ ուրիշ բազմաթիւ պատարագներ եղան։

Հանգուցեալին մարմնաւոր վախճանը որչափ որ մեզի արտասուելուն ուրիշ եղաւ, նոյնչափ իր երկնաւոր ու. անանց կենացը սկիզբը զանազան միխիթարական յիշատակներով կը լիցնէ։ Վստահ ենք որ իր ընտիր առաքինութիւնները, որոնք իր կենաց դիւրաբեկ շրջանին վրայ ալնչեւ ու. անապատի քարերու նման կը շրջային, արքայութեան յուսահատական զուարճութիւն իր առջեւը բացած են։

ԵՐԱՔԵՏԻՆ ԳԻՆԸ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

ԱԼԷՔՍԱՆ. ՅՈՒՆԻՍԻ 16

Ամերիկեան 1100 բոմպազիկ թանկեր՝	—	արծ.	Ֆիւր.	2 սանթ
Ալեքսանդրի 104 ընթացիկ Ֆիւրին	119 3/8	,,	,,	1/2 ,,
Լիվոռնոյ 300 Դասական. լիրա՝	110	,,	,,	2 ,,
Լանտոն 1 ֆունտ ստերլին՝	10.45	,,	,,	1 ,,
Համբուրգ 100 պրուսական մարկեր՝	—	,,	,,	2 ,,
Մարսիլիա 300 ֆրանկ՝	129	,,	,,	2 ,,
Միլան 3000 աւստրիական լիրա՝	109	,,	,,	2 ,,
Փարիզ 300 ֆրանկ՝	129 1/2	,,	,,	2 ,,
Ֆրանկֆուրտ առ Մայն 120 ֆիւրի.	109	,,	,,	3 ,,
Պոլիս (Ճուլի. 11) 432—434 ֆարաս 1	,,	,,	31	մ